Praha, 17.12.2014

Neutrinové oscilační experimenty

Michal Malinský

ÚČJF MFF UK

Novinky v oscilační fyzice (od jara 2014)

- NEUTRINO 2014 v Bostonu
- NOvA
- LBNE → LBNF, ELBNF + CERN Neutrino platform
- T2HK
- Daya Bay
- JUNO

Urychlovačová a atmosférická neutrina

(NOvA, ELBNF, T2HK)

(FNAL to Ash River, MN)

- L = 810 km (MINOS 735 km)
- Liquid scintilator tracking calorimeter
- NuMI beam (700kW → 2MW) s peak energií mezi 2GeV a 7GeV

- L = 810 km (MINOS 735 km)
- Liquid scintilator tracking calorimeter
- NuMI beam (700kW → 2MW) s peak energií mezi 2GeV a 7GeV
- off-axis (monochromatické spektrum)

Přežití mionových neutrin @ NuMI @ 2 GeV

- L = 810 km (MINOS 735 km)
- Liquid scintilator tracking calorimeter
- NuMI beam (700kW → 2MW) s peak energií mezi 2GeV a 7GeV
- off-axis (monochromatické spektrum)
- povrchový experiment (narozdíl od MINOSu, ten je v Soudan Underground Lab 700m hluboko) - pozadí z atm. neutrin (40M:1)
- měření θ_{13} i θ_{23} úhlů (MINOS jen θ_{23}) a Δm^2_{32} včetně znamení, tj. hierarchie (v konvoluci s CP fází)
- V_e appearance v V_μ svazku (rozlišení e- a μ-eventů) tj. možnost měřit CP narušení - MINOS jen přežití V_μ (je to magnetizovaný sendvič Fe+plast. scintilátor)

Oscilace mionových na elektronová @ NuMI @ 2 GeV (MINOS neumí)

CP efekt: $\nu_{\mu} \rightarrow \nu_{e}$, $\overline{\nu}_{\mu} \rightarrow \overline{\nu}_{e}$ velmi podobně jako na LBNE (dnes ELBNF)

CP efekt: $\nu_{\mu} \rightarrow \nu_{e}$, $\overline{\nu}_{\mu} \rightarrow \overline{\nu}_{e}$ velmi podobně jako na LBNE (dnes ELBNF)

velká vzdálenost - efekt hierarchie významný - degenerace

Novinky za posledních 9 měsíců

- Detektory dokončeny (FarDet 29.7.2014, NearDet 12.8.2014)
- Začínají analýzy dat

FZU

- Milos Lokajicek vedeni projektu, computing
- Jaroslav Zalesak NOvA run koordinator, DAQ expert, vyvoj a testy DAQ softwaru, APD expert - testovani APD (testy povrchove upravy) smeny (dohled nad provozem detektoru v kontrolni mistnosti)
- Ivo Polak inzenyr, dlouhodobe testovani APD
- Jiri Kvasnicka inzenyr, dlouhodobe testovani APD
- Josef Zuklin inzenyr, dlouhodobe testovani APD
- Zdenek Kotek technik, navrh a vyroba temneho boxu na testovani APD
- Jan Svec IT specialista, computing
- Vaclav Zamazal technik, dlouhodobe testovani APD
- Vlastimil Zamazal technik, dlouhodobe testovani APD

MFF

- Karel Soustruznik - vyvoj QA (quality assurance) + DAQ softwaru (aplikace na zpristupneni QA dat, aplikace na testovani stavu hardwaru pred instalaci, DAQ downtime logger, analyza pedestal runu), stavba detektoru (plneni NearDet scintilatorem), smeny

- Petr Tas smeny
- Tomas Nosek student, analyza dat v ramci nue skupiny, smeny
- Zuzana Jelinkova student, analyza dat v ramci nue skupiny, smeny
- Jiri Palacky technik, vyroba mechanicke casti temnych boxu na testovani APD

FJFI

- Jan Smolik dlouhodobe testovani APD
- Filip Jediny DCS expert (detector control systems), instalace a kalibrace DCS hardwaru, navrh noveho DCS systemu pro Blizky detektor, zodpovedny za system monitorujici prostredi vsech NOvA detektoru, smeny
- Tomas Vrba instalace softwaru pro NOvA MC produkci, smeny
- Petr Vokac instalace, zprovozneni a monitoring MC produkce pro NOvA
- V. Linhart dlouhodobe testovani APD

LBNE → LBNF, ELBNF + CERN v platform (FNAL + Sanford LAB + CERN)

LBNE (+ Project X)

Situace na jaře 2014

- LBNE "stabilně podfinancováno"
- Prostředky (cca 870 M\$ od DOE) sdíleny mezi svazkem a detektorem (3:1)
- Silně redukovaný program (nemožnost jít brzy pod zem, malý detektor)
- Urgentní konkurence Hyper-K

2014:TDR

2023: start **LBNEI0** @ 700 kW

2026: I.2 MW (project X phase I), 20kt na povrchu

2028: 34kt na povrchu

2032: 2.4 MW, nabírání dat do cca 2038

HEPAP P5 návrh na internacionalizaci projektu -> LBNF

LBNO + CERN

LBNO + CERN

LBNO + CERN

Situace na jaře 2014

- Problémy s lokací (v Pyhäsalmi to nechtějí)
- Technologie nezafixována (LENA LSci, GLACIER LArTPC, MEMPHYS -WC)
- Možné potíže s výstavbou neutrinového svazku "za chodu" SPS/LHC

CERN neutrino platform (as a part of Medium Term Plan)

- ✓ CERN_offers a platform for Neutrino detectors R&D. This platform is now part of the CERN MTP. We will support this platform in an active way and will help WA104, WA105 and others proposals in this initial phase
- ✓ CERN will construct a large neutrino test area (EHN1 extension) with charged beams capabilities, available in 2016
- ✓ CERN will assist the EU neutrino community in their long term common plans. For the moment CERN is not committing to any neutrino beam at CERN, in view of an agreed road map between all partners
- A. Rubbia & ICARUS na cestě do FNAL (sterilní neutrina)

CERN neutrino platform - EHNI

CERN neutrino platform - EHNI

LBNF, ELBNF + CERN v platform

LBNF : Neutrinový svazek + infrastruktura - FNAL + mez. partneři
CERN Neutrino platform : testovací infrastruktura pro ELBNF LAr TPC
ELBNF : mezinárodní spolupráce po vzoru experimentů na LHC

- Vzniká mezinárodní struktura a řídící orgány

- Předseda dočasného sboru instuticí Sergio Bertolucci

Časový plán (předběžný):

právě teď: LOI - postupně finalizován https://indico.fnal.gov/internalPage.py?pageId=0&confId=9090 2015: TDR 2021: IOOt demonstrátor

2024: Kompletní detektor

ELBNF

November 5, 2014

Experimental program at the Long-Baseline Neutrino Facility (ELBNF)

Letter of Intent to Form an International Collaboration

Executive Summary

This Letter of Intent (LOI) brings together a global neutrino community to pursue an accelerator-based long-baseline neutrino experiment, as well as neutrino astrophysics and nucleon decay, with an approximately 40-kton (active mass) modular liquid argon TPC (LAr-TPC) detector located deep underground. Several independent worldwide efforts, developed through many years of detailed studies, have now converged around the opportunity provided by the megawatt neutrino beam facility planned at Fermilab and by the new significant expansion with improved access foreseen at the Sanford Underground Research Facility in South Dakota. The new international team has the necessary expertise, technical knowledge, and critical mass to design and implement this exciting discovery experiment in a relatively short timeframe. The goal is the deployment of the first 10-kton detector on the timescale of 2021. The PIP-II accelerator upgrade at Fermilab will provide 1.2 MW of power by 2024 to drive a new neutrino beam line at Fermilab. With the availability of space for expansion and improved access at the Sanford laboratory, this international collaboration will develop the necessary framework to design, build and operate a world-class deep-underground neutrino observatory. Fermilab will act as the host laboratory. This plan is aligned with the European Strategy Report and the US HEPAP P5 report.

Michal Malinský, ÚČJF MFF UK

Neutrinové oscilační experimenty

ELBNF

November 18, 2014

Experimental program at the Long-Baseline Neutrino Facility (ELBNF)

Letter of Intent to Form an International Collaboration

Executive Summary

This Letter of Intent (LOI) brings together a global neutrino community to pursue an accelerator-based long-baseline neutrino experiment, as well as neutrino astrophysics and nucleon decay, with an approximately 40-kton (active mass) modular liquid argon TPC (LAr-TPC) detector located deep underground and a high-resolution near detector. Several independent worldwide efforts, developed through many years of detailed studies, have now converged around the opportunity provided by the megawatt neutrino beam facility planned at Fermilab and by the new significant expansion with improved access foreseen at the Sanford Underground Research Facility in South Dakota. The new international team has the necessary expertise, technical knowledge, and critical mass to design and implement this exciting discovery experiment in a relatively short timeframe. The goal is the deployment of the first 10-kton detector on the timescale of 2021. The PIP-II accelerator upgrade at Fermilab will provide 1.2 MW of power by 2024 to drive a new neutrino beam line at Fermilab. With the availability of space for expansion and improved access at the Sanford laboratory, this international collaboration will develop the necessary framework to design, build and operate a world-class deep-underground neutrino observatory. Fermilab will act as the host laboratory. This plan is aligned with the European Strategy Report and the US HEPAP P5 report.

Michal Malinský, ÚČJF MFF UK

Neutrinové oscilační experimenty

EOI: LAr TPC test @ CERN

Expression of Interest for a Full-Scale Detector Engineering Test and Test Beam Calibration of a Single-Phase LAr TPC

> M.A.Leigui de Oliveira, C.A. Moura, L.Paulucci Universidade Federal do ABC

Z. Djurcic, G. Drake, M. Goodman, S. Magill Argonne National Laboratory

D. Adams, M.Bishai, H. Chen, G. De Geronimo, M.V. Diwan, J.Fried, S. Kettell, F. Lanni, S.Li, M. Potekhin, V.Radeka, J. Stewart, X. Qian, B. Viren, B.Yu Brookhaven National Laboratory

> J. Griskevich, M. Smy, H. Sobel University of California, Irvine

A. Renshaw, H. Wang University of California, Los Angeles

A.Blake, J.Marshall, M. Thomson University of Cambridge

E. Kemp *Universidade de Campinas*

J. Bremer, F. Noto, D. Mladenov, M. Nessi, U. Kose CERN

> N. Buchanan, D. Warner, R.J. Wilson Neutrowokadossiderúmversnimenty
EOI: LAr TPC test @ CERN

Universidade Federal do ABC

Argonne National Laboratory Brookhaven National Laboratory University of California, Irvine **University of California, Los Angeles University of Cambridge** Universidade de Campinas CERN **Colorado State University University of Delhi Duke University ETH Zurich, Institute for Particle Physics** Fermi National Accelerator Laboratory **GSSI - INFN, L'Aquila University of Hawaii Indiana University** INFN, LNGS, Assergi **INFN Sezione di Milano INFN Sezione di Padova University of Lancaster INFN, Sezione di Pavia INFN, Sezione di Milano Bicocca** Michal Malinský, ÚČJF MFF UK

INFN, Sezione di Catania Lawrence Berkeley National Laboratory **University of Lancaster University of Liverpool** Los Alamos National Laboratory Louisiana State University **University of Manchester University of Minnesota University of Oxford University of Pennsylvania University of Pittsburgh Princeton University University of Sheffield SLAC National Accelerator Laboratory** South Dakota School of Mines and Technology **Southern Methodist University** STFC/RAL **University of Sussex University of Texas, Arlington University of Warwick University of Wisconsin**

Neutrinové oscilační experimenty

(Kamioka, Japonsko)

ハイパーカミオカンデ

Parametry: IMtWC (550 kt FV) @ T2K beam (2.5 stupně off-axis)

CP efekt: $\nu_{\mu} \rightarrow \nu_{e} , \ \overline{\nu}_{\mu} \rightarrow \overline{\nu}_{e}$

3-sigma pokrytí : až 74% param. prostoru

Atmosferická neutrina

Novinky za posledních 9 měsíců

- v červnu proběhl v CERN 2. evropský otevřený mítink
- HK zařazen mezi 27 prioritních projektů jap. vědecké rady

Japanese master plan for large scale research projects

第22期学術の大型研究計画に関する

マスタープラン (マスタープラン 2014)

平成26年(2014年)2月28日

日本学術会議

科学者委員会

学術の大型研究計画検討分科会

分野	計画 番号	学術 領域 番号	計画名称	計画の概要	学術的な意義
物理学	85	23-2	大型先端検出器による核子崩壊・ ニュートリノ振動実験 Nucleon decay and neutrino oscillation experiment with a large advanced detector	スーパーカミオカンデに代わる 100万トン級水チェレンコフ検出 器ハイパーカミオカンデを建設 し、J-PARC加速器ニュートリノ ビームと組み合わせる事により、 世界最先端の核子崩壊・ニュー トリノ研究を行う。	ニュートリノにおけるCP対 (粒子・反粒子対称性)の破 探索し、ニュートリノに満ち 宙の進化論に対する理解を る。さらに核子崩壊探索と せ、素粒子物理学の標準理 超える物理の確立を目指す
	86	23-2	高エネルギー重イオン衝突実験 によるクォーク・グルーオン・プラ ズマ相の解明 Exploring quark-gluon-plasma with new phase of high-energy heavy-ion experiments	高エネルギー重イオン衝突実験 (RHIC-PHENIX/LHC-ALICE 実 験)を国際協力の下で推進し、宇 宙開びゃく直後の姿である新し い物質相QGP(クォーク・グルー オン・プラズマ)の物性科学を展 開する。	ハドロン物質の相構造やQ 性の理解を通じて、普遍的 質相構造の理解が得られ、 イラル対称性の自発的破 クォークの閉じ込め機構、 度場の物理、非線形動力学 相関物性現象の解明に繋が
	87	23-2	光子ビームによるクォーク核物理 研究 Quark nuclear physics with photon beams	光子ビームによるクォーク核物 理研究を推進し、量子色力学真 空とハドロン内クォーク相関を究 明する。東北大学電子光理学研 究拠点と大阪大学サブアトミック 科学研究拠点との拠点間連携 研究計画である。	物質の質量の99.9%はハドロ 担っており、その98%はQCE けるカイラル対称性の自発 れによって創成されると考え ており、学術的観点からは 複雑な階層の研究は避け れない。
				カムランドを高性能化・汎用化	ニュートリノのマヨラナ性検

Novinky za posledních 9 měsíců

- v červnu proběhl v CERN 2. evropský otevřený mítink
- HK zařazen mezi 27 prioritních projektů jap. vědecké rady
- změna plánů, zpoždění cca 2 roky, start 2025
- financování R&D (jak Hyper-K tak T2K/J-PARC upgrade)
- R&D pro Hyper-K se soustředí na test-detektor a fotonásobiče

Reaktorová neutrina

(DayaBay, JUNO)

Daya Bay

Michal Malinský, ÚČJF MFF UK

Michal Malinský, ÚČJF MFF UK

Daya Bay

Novinky za posledních 9 měsíců

Daya Bay

Novinky za posledních 9 měsíců

• Další omezení na sterilní neutrina v oblasti $10^{-3} \text{ eV}^2 < \Delta m^2_{41} < 0.1 \text{ eV}^2$

MFF

- Rupert Leitner vedouci a clen Publication comitee
- Bedrich Roskovec nestandardni interakce neutrin
- Viktor Pec analyza michelovskych elektronu
- Vit Vorobel testovani a instalace RPC

(Jiangmen Underground Neutrino Observatory, Čína)

JUNO

Courtesy: Yifang Wang

Jiangmen Underground Neutrino Observatory

China to build a huge underground neutrino experiment

Mar 24, 2014 9 5 comments

Test site for the Jiangmen Underground Neutrino Observatory

"Work has started on a huge underground neutrino lab in China. The \$330m Jiangmen Underground Neutrino Observatory (JUNO) is being built in Kaiping City, Guangdong Province, in the south of the country around 150 km west of Hong Kong. When complete in 2020, JUNO is expected to run for more than 20 years, studying the relationship between the three types of neutrino: electron, muon and tau."

Wei Wang

IPA 2014 Queen Mary, Aug 19, 2014

2

Michal Malinský, ÚČJF MFF UK

Neutrinové oscilační experimenty

Díky za pozornost !

Neutrino 2014 highlights

Novinky v oscilační fyzice (od jara 2014)

Neutrino 2014 highlights

- První neutrinový event s E ~ 2 PeV na IceCube

Globální fity

Globální fity oscilačních parametrů (jaro 2014)

Forero, Tortola, Valle Phys.Rev. D86 (2012) 073012

Globální fity oscilačních parametrů (podzim 2014)

Forero, Tortola, Valle Phys.Rev. D90 (2014) 093006 **BACKUP SLIDES**

Fermilab/CERN?

~ 230 m

Michal Malinský, ÚČJF MFF UK

Neutrina z rozpadů akumulovaných mionů

Neutrina z rozpadů akumulovaných mionů

Neutrina z rozpadů akumulovaných mionů

Velmi detailní znalost spektra/kompozice svazku:

100T fid. vol. near detector @ 50m & 10²¹ POT, 4GeV muons

Detailní a definitivní test LSND anomálie (10 sigma) $\Delta m^2 \sim 1 \text{eV}^2$ CPT: $P(\overline{\nu}_{\mu} \rightarrow \overline{\nu}_{e}) = P(\nu_{e} \rightarrow \nu_{\mu})$ $L_{\pi/2} \sim 10 \text{ m} \times \frac{E_{\nu}}{\text{MeV}}$

Detailní a definitivní test LSND anomálie (10 sigma) $\Delta m^2 \sim 1 \text{eV}^2$ CPT: $P(\overline{\nu}_{\mu} \rightarrow \overline{\nu}_{e}) = P(\nu_{e} \rightarrow \nu_{\mu})$ $L_{\pi/2} \sim 10 \text{ m} \times \frac{E_{\nu}}{\text{MeV}}$

Far detector @ 2 km

nuSTORM (mionový akumulační prstenec)

Detailní a definitivní test LSND anomálie (10 sigma) $\Delta m^2 \sim 1 \text{eV}^2$ CPT: $P(\overline{\nu}_{\mu} \rightarrow \overline{\nu}_{e}) = P(\nu_{e} \rightarrow \nu_{\mu})$ $L_{\pi/2} \sim 10 \text{ m} \times \frac{E_{\nu}}{\text{MeV}}$

Far detector @ 2 km

Předstupeň mionového collideru v (daleké ?) budoucnosti

Přesná měření účinných průřezů GeV neutrin (hlavně v_e) s jádry

nuSTORM (mionový akumulační prstenec)

LOI podepsalo cca 100 lidí

(USA, Kanada, Indie, Japonsko, Francie, Itálie, Německo, Polsko, Španělsko, Velká Británie)

Status: LOI zaslán Fermilabu v roce 2013

Odhadovaná doba realizace cca 10 let (technologie existuje)

nuSTORM (mionový akumulační prstenec)

LOI podepsalo cca 100 lidí

(USA, Kanada, Indie, Japonsko, Francie, Itálie, Německo, Polsko, Španělsko, Velká Británie)

Status: LOI zaslán Fermilabu v roce 2013

Odhadovaná doba realizace cca 10 let (technologie existuje)

Odhad nákladů:

Sub System	Cost M\$1
Primary Beam Line	24
Target Station	56
Transport Line	14
Decay Ring	82
Near Hall	29 ²
Far Detector	24 ³
Sub Total	229
Project Office	34 ⁴
Total	263

Praha, 11.3.2014

Neutrinové oscilační experimenty - výhled

Michal Malinský

ÚČJF MFF UK

Hmotná neutrina ve SM'

$$\mathcal{L}_{\mathcal{CC}} \ni \overline{\ell}_{\alpha} \gamma^{\mu} (V_{\text{PMNS}})_{\alpha i} \nu_{i} W_{\mu}^{-} + h.c. \qquad \mathcal{L}_{\mathcal{NC}} = \dots$$

$$\mathcal{L}_{mass} \ni \underline{m_i} \overline{\nu_{iL}} \nu_{iR} + h.c. \qquad \text{Dirac}$$

$$\mathcal{L}_{mass} \ni m_i \overline{\nu_{iL}^c} \nu_{iL} + h.c.$$
 Majorana

$$V_{\text{PMNS}} = \begin{pmatrix} c_{12}c_{13} & s_{12}c_{13} & s_{13}e^{-i\delta} \\ -c_{23}s_{12} - s_{23}c_{12}s_{13}e^{i\delta} & c_{23}c_{12} - s_{23}s_{12}s_{13}e^{i\delta} & s_{23}c_{13} \\ s_{23}s_{12} - c_{23}c_{12}s_{13}e^{i\delta} & -s_{23}c_{12} - c_{23}s_{12}s_{13}e^{i\delta} & c_{23}c_{13} \end{pmatrix}$$

Hmotná neutrina ve SM'

$$\mathcal{L}_{\mathcal{CC}} \ni \overline{\ell}_{\alpha} \gamma^{\mu} (V_{\text{PMNS}})_{\alpha i} \nu_{i} W_{\mu}^{-} + h.c. \qquad \mathcal{L}_{\mathcal{NC}} = \dots$$

$$\mathcal{L}_{mass} \ni \underline{m_i} \overline{\nu_{iL}} \nu_{iR} + h.c. \qquad \text{Dirac}$$

$$\mathcal{L}_{mass} \ni m_i \overline{\nu_{iL}^c} \nu_{iL} + h.c.$$
 Majorana

$$V_{\text{PMNS}} = egin{pmatrix} c_{12}c_{13} & s_{12}c_{13} & s_{13}e^{-i\delta} \ -c_{23}s_{12} - s_{23}c_{12}s_{13}e^{i\delta} & c_{23}c_{12} - s_{23}s_{12}s_{13}e^{i\delta} & s_{23}c_{13} \ s_{23}s_{12} - c_{23}c_{12}s_{13}e^{i\delta} & -s_{23}c_{12} - c_{23}s_{12}s_{13}e^{i\delta} & c_{23}c_{13} \end{pmatrix}$$

3 úhly, 3 hmotnosti (oscilace vidí jen $\Delta m_{ij}^2 \equiv m_i^2 - m_j^2$), CP fáze

Majorana: 2 CP fáze navíc (neviditelné v oscilacích)

Michal Malinský, ÚČJF MFF UK

Neutrinové oscilační experimenty

	bfp $\pm 1\sigma$	3σ range
$\sin^2 heta_{12}$	$0.306\substack{+0.012\\-0.012}$	0.271 ightarrow 0.346
$\theta_{12}/^{\circ}$	$33.57\substack{+0.77 \\ -0.75}$	$31.37 \rightarrow 36.01$
$\sin^2 \theta_{23}$	$0.446^{+0.008}_{-0.008} \oplus 0.593^{+0.027}_{-0.043}$	0.366 ightarrow 0.663
$\theta_{23}/^{\circ}$	$41.9^{+0.5}_{-0.4} \oplus 50.3^{+1.6}_{-2.5}$	$37.2 \rightarrow 54.5$
$\sin^2 \theta_{13}$	$0.0231\substack{+0.0019\\-0.0019}$	0.0173 ightarrow 0.0288
$\theta_{13}/^{\circ}$	$8.73\substack{+0.35\\-0.36}$	7.56 ightarrow 9.77
$\delta_{\mathrm{CP}}/^{\circ}$	266^{+55}_{-63}	$0 \rightarrow 360$
$rac{\Delta m^2_{21}}{10^{-5}~{ m eV}^2}$	$7.45\substack{+0.19 \\ -0.16}$	6.98 ightarrow 8.05
$rac{\Delta m^2_{31}}{10^{-3}~{ m eV}^2}~({ m N})$	$+2.417\substack{+0.014\\-0.014}$	$+2.247 \rightarrow +2.623$
$rac{\Delta m^2_{32}}{10^{-3}~{ m eV}^2}$ (I)	$-2.411\substack{+0.062\\-0.062}$	-2.602 ightarrow -2.226

Michal Malinský, ÚČJF MFF UK

JHEP12 (2012) 123

	$hfn \pm 1\sigma$	2 man ma	JHEP12 (2012) 123
. 2 .	$DIP \pm 10$	Jo Talige	
$\sin^2 \theta_{12}$	$0.306\substack{+0.012\\-0.012}$	$0.271 \rightarrow 0.346$	
$\theta_{12}/^{\circ}$	$33.57\substack{+0.77 \\ -0.75}$	$31.37 \rightarrow 36.01$	
$\sin^2 heta_{23}$	$0.446^{+0.008}_{-0.008} \oplus 0.593^{+0.027}_{-0.043}$	$0.366 \rightarrow 0.663$	
$\theta_{23}/^{\circ}$	$41.9^{+0.5}_{-0.4} \oplus 50.3^{+1.6}_{-2.5}$	$37.2 \rightarrow 54.5$	
$\frac{\sin^2 \theta_{13}}{\theta_{13}/^{\circ}}$	$0.0231^{+0.0019}_{-0.0019}\\8.73^{+0.35}_{-0.36}$	$\begin{array}{c} 0.0173 ightarrow 0.0288 \ 7.56 ightarrow 9.77 \end{array}$	Daya Bay
$\delta_{\mathrm{CP}}/^{\circ}$	266^{+55}_{-63}	$0 \rightarrow 360$	
$\frac{\Delta m^2_{21}}{10^{-5}~{\rm eV}^2}$	$7.45\substack{+0.19 \\ -0.16}$	6.98 ightarrow 8.05	
$rac{\Delta m^2_{31}}{10^{-3}~{ m eV}^2}~({ m N})$	$+2.417\substack{+0.014\\-0.014}$	$+2.247 \rightarrow +2.623$	
$rac{\Delta m^2_{32}}{10^{-3}~{ m eV}^2}~({ m I})$	$-2.411\substack{+0.062\\-0.062}$	-2.602 ightarrow -2.226	
1			

	bfp $\pm 1\sigma$	3σ range	JHEP12 (2012) 123
$\sin^2 heta_{12}$	$0.306\substack{+0.012\\-0.012}$	0.271 ightarrow 0.346	
$\theta_{12}/^{\circ}$	$33.57\substack{+0.77 \\ -0.75}$	$31.37 \rightarrow 36.01$	
$\sin^2 \theta_{23}$	$0.446^{+0.008}_{-0.008} \oplus 0.593^{+0.027}_{-0.043}$	0.366 ightarrow 0.663	
$\theta_{23}/^{\circ}$	$41.9^{+0.5}_{-0.4} \oplus 50.3^{+1.6}_{-2.5}$	$37.2 \rightarrow 54.5$	
$\sin^2 \theta_{13}$ $\theta_{13}/^\circ$	$0.0231^{+0.0019}_{-0.0019}\\8.73^{+0.35}_{-0.36}$	$0.0173 \rightarrow 0.0288$ $7.56 \rightarrow 9.77$	Daya Bay
$\delta_{\rm CP}/^{\circ}$	266^{+55}_{-63}	$0 \rightarrow 360$	CP narušení (Dirakovská fáze)
$\frac{\Delta m^2_{21}}{10^{-5} \ {\rm eV}^2}$	$7.45\substack{+0.19 \\ -0.16}$	6.98 ightarrow 8.05	
$rac{\Delta m^2_{31}}{10^{-3}~{ m eV}^2}$ (N)	$+2.417\substack{+0.014\\-0.014}$	$+2.247 \rightarrow +2.623$	
$rac{\Delta m^2_{32}}{10^{-3}~{ m eV}^2}$ (I)	$-2.411\substack{+0.062\\-0.062}$	-2.602 ightarrow -2.226	

	bfp $\pm 1\sigma$	3σ range	JHEP12 (2012) 123
$\sin^2 heta_{12}$	$0.306\substack{+0.012\\-0.012}$	0.271 ightarrow 0.346	
$\theta_{12}/^{\circ}$	$33.57\substack{+0.77 \\ -0.75}$	$31.37 \rightarrow 36.01$	
$\sin^2 \theta_{23}$	$0.446^{+0.008}_{-0.008} \oplus 0.593^{+0.027}_{-0.043}$	0.366 ightarrow 0.663	
$\theta_{23}/^{\circ}$	$41.9^{+0.5}_{-0.4} \oplus 50.3^{+1.6}_{-2.5}$	$37.2 \rightarrow 54.5$	
$\sin^2 \theta_{13}$ $\theta_{12}/^{\circ}$	$0.0231^{+0.0019}_{-0.0019}$ $8.73^{+0.35}_{-0.0019}$	$\begin{array}{c} 0.0173 \rightarrow 0.0288 \\ 7.56 \rightarrow 9.77 \end{array}$	Daya Bay
$\delta_{\rm CP}/^{\circ}$	266^{+55}_{-63}	$0 \rightarrow 360$	CP narušení (Dirakovská fáze)
$\frac{\Delta m^2_{21}}{10^{-5}~{\rm eV}^2}$	$7.45\substack{+0.19 \\ -0.16}$	6.98 ightarrow 8.05	
$rac{\Delta m^2_{31}}{10^{-3}~{ m eV}^2}$ (N)	$+2.417\substack{+0.014\\-0.014}$	$+2.247 \rightarrow +2.623$	Hierarchie
$rac{\Delta m^2_{32}}{10^{-3}~{ m eV}^2}$ (I)	$-2.411\substack{+0.062\\-0.062}$	-2.602 ightarrow -2.226	

	bfp $\pm 1\sigma$	3σ range	JHEP12 (2012) 123
$\sin^2 heta_{12}$	$0.306\substack{+0.012\\-0.012}$	0.271 ightarrow 0.346	
$\theta_{12}/^{\circ}$	$33.57\substack{+0.77 \\ -0.75}$	$31.37 \rightarrow 36.01$	
$\sin^2 heta_{23}$	$0.446^{+0.008}_{-0.008} \oplus 0.593^{+0.027}_{-0.043}$	0.366 ightarrow 0.663	
$\theta_{23}/^{\circ}$	$41.9^{+0.5}_{-0.4} \oplus 50.3^{+1.6}_{-2.5}$	$37.2 \rightarrow 54.5$	Oktant 🗔
$\sin^2 heta_{13}$ $ heta_{13}/^\circ$	$0.0231^{+0.0019}_{-0.0019}\\8.73^{+0.35}_{-0.36}$	$\begin{array}{c} 0.0173 ightarrow 0.0288 \ 7.56 ightarrow 9.77 \end{array}$	Daya Bay
$\delta_{ m CP}/^{\circ}$	266^{+55}_{-63}	$0 \rightarrow 360$	CP narušení (Dirakovská fáze)
$\frac{\Delta m^2_{21}}{10^{-5} \ {\rm eV}^2}$	$7.45\substack{+0.19 \\ -0.16}$	6.98 ightarrow 8.05	
$rac{\Delta m^2_{31}}{10^{-3}~{ m eV}^2}~({ m N})$	$+2.417\substack{+0.014\\-0.014}$	$+2.247 \rightarrow +2.623$	Hierarchie
$rac{\Delta m^2_{32}}{10^{-3}~{ m eV}^2}$ (I)	$-2.411\substack{+0.062\\-0.062}$	-2.602 ightarrow -2.226	

Reaktorová neutrina

JUNO

(Jiangmen Underground Neutrino Observatory, Čína)

Jiangmen Underground Neutrino Observatory (Daya Bay II)

Courtesy: Yifang Wang

Courtesy: Yifang Wang

Courtesy: Yifang Wang

	Current	Daya Bay II
Δm_{12}^2	3%	0.6%
Δm_{23}^2	5%	0.6%
$sin^2\theta_{12}$	6%	0.7%

- 2014: final CDR, civil construction, PMT prototyping?
- 2016: PMT production
- 2017: Detector
- 2018: LS production
- 2019: Instalation
- 2020: Running

Celkové náklady: 300 M\$

Pro nás: přirozené pokračování DB

Neutrina z urychlovačů + atmosférická

Hyper-K (Kamioka, Japonsko)

(urychlovačová & atmosferická neutrina)

neutrina z urychlovače (J-PARC) $\nu_{\mu} \rightarrow \nu_{e}, \ \overline{\nu}_{\mu} \rightarrow \overline{\nu}_{e} \qquad E_{\nu}^{\text{peak}} \sim 0.5 \,\text{GeV}$ atmosferická neutrina - appearance $\nu_{\mu} \rightarrow \nu_{e} , \ \overline{\nu}_{\mu} \rightarrow \overline{\nu}_{e}$ 1.0 _l P(osc.)0.8 0.6 0.4 $\frac{L}{E}\frac{\rm GeV}{\rm km}$ 0.2 **T2K** 0.0 10⁴ 100 1000

(urychlovačová & atmosferická neutrina)

neutrina z urychlovače (J-PARC) $\nu_{\mu} \rightarrow \nu_{e}, \ \overline{\nu}_{\mu} \rightarrow \overline{\nu}_{e} \qquad E_{\nu}^{\text{peak}} \sim 0.5 \,\text{GeV}$ atmosferická neutrina - survival atmosferická neutrina - appearance $\nu_e \to \nu_e , \ \overline{\nu}_e \to \overline{\nu}_e$ $\nu_{\mu} \rightarrow \nu_{e} , \ \overline{\nu}_{\mu} \rightarrow \overline{\nu}_{e}$ 1.0 _L P(surv.)P(osc.)0.8 0.8 0.6 0.6 0.4 0.4 $\frac{L}{E} \frac{\text{GeV}}{\text{km}}$ $\frac{L}{E}\frac{\rm GeV}{\rm km}$ 0.2 0.2 **T2K** 0.0 0.0 10⁴ 10^{4} 100 1000 100 1000

Parametry: IMtWC (550 kt FV) @ T2K beam (2,5 stupně off-axis)

CP efekt:

$$\nu_{\mu} \rightarrow \nu_{e} , \ \overline{\nu}_{\mu} \rightarrow \overline{\nu}_{e}$$

CP efekt:

$$\nu_{\mu} \rightarrow \nu_{e} , \ \overline{\nu}_{\mu} \rightarrow \overline{\nu}_{e}$$

CP efekt:

$$u_{\mu} \rightarrow \nu_{e} , \ \overline{
u}_{\mu} \rightarrow \overline{
u}_{e}$$

3-sigma pokrytí : až 74% param. prostoru

Atmosferická neutrina v Hyper-K

Oktant 🗔 (> 90% C.L.)

Atmosferická neutrina v Hyper-K

Atmosferická neutrina v Hyper-K

Hyper-K & T2HK

Physics Target	Sensitivity	Conditions
Neutrino study w/ J-PARC ν		1.66 MW × 5 years (1 year $\equiv 10^7$ sec)
-CP phase precision	< 18°	@ $s^2 2\theta_{13} (\equiv \sin^2 2\theta_{13}) > 0.03$ and
		mass hierarchy (MH) is known
– CPV 3σ discovery coverage	74% (55%)	@ $s^2 2\theta_{13} = 0.1$, MH known(unknown)
	74% (63%)	@ $s^2 2\theta_{13} = 0.03$, MH known(unknown)
	66% (59%)	@ $s^2 2\theta_{13} = 0.01$, MH known(unknown)
Atmospheric neutrino study		10 years observation
– MH determination	$> 3\sigma$ CL	@ $0.4 < s^2 \theta_{23}$ and $0.04 < s^2 2 \theta_{13}$
$- \theta_{23}$ octant determination	> 90% CL	@ $s^2 2\theta_{23} < 0.99$ and $0.04 < s^2 2\theta_{13}$
Nucleon Decay Searches		10 years data
$- p ightarrow e^+ + \pi^0$	$1.3\times 10^{35}~{\rm yrs}~(90\%~{\rm CL})$	
	$5.7 \times 10^{34} \text{ yrs} (3\sigma \text{ CL})$	
$-~p ightarrow ar{ u} + K^+$	$2.5\times 10^{34}~{\rm yrs}~(90\%~{\rm CL})$	
	$1.0 \times 10^{34} \text{ yrs} (3\sigma \text{ CL})$	
Hyper-K & T2HK

(urychlovačová & atmosferická neutrina)

Physics Target	Sensitivity	Conditions
Neutrino study w/ J-PARC ν		$1.66 \text{ MW} \times 5 \text{ years} (1 \text{ year} \equiv 10^7 \text{ sec})$
- CP phase precision	< 18°	@ $s^2 2\theta_{13} (\equiv \sin^2 2\theta_{13}) > 0.03$ and
		mass hierarchy (MH) is known
– CPV 3σ discovery coverage	74% (55%)	@ $s^2 2\theta_{13} = 0.1$, MH known(unknown)
	74% (63%)	@ $s^2 2\theta_{13} = 0.03$, MH known(unknown)
	66% (59%)	@ $s^2 2\theta_{13} = 0.01$, MH known(unknown)
Atmospheric neutrino study		10 years observation
– MH determination	$> 3\sigma$ CL	@ $0.4 < s^2 \theta_{23}$ and $0.04 < s^2 2 \theta_{13}$
$-\theta_{23}$ octant determination	> 90% CL	@ $s^2 2\theta_{23} < 0.99$ and $0.04 < s^2 2\theta_{13}$
Nucleon Decay Searches		10 years data
$- p ightarrow e^+ + \pi^0$	$1.3\times 10^{35}~{\rm yrs}~(90\%~{\rm CL})$	
	$5.7 \times 10^{34} \text{ yrs} (3\sigma \text{ CL})$	
$- p ightarrow ar{ u} + K^+$	$2.5\times 10^{34}~{\rm yrs}~(90\%~{\rm CL})$	
	$1.0 \times 10^{34} \text{ yrs} (3\sigma \text{ CL})$	

Hyper-K & T2HK

(urychlovačová & atmosferická neutrina)

Physics Target	Sensitivity	Conditions	
Neutrino study w/ J-PARC ν		1.66 MW × 5 years (1 year $\equiv 10^7$ sec)	
-CP phase precision	$< 18^{\circ}$	@ $s^2 2\theta_{13} (\equiv \sin^2 2\theta_{13}) > 0.03$ and	
– CPV 3σ discovery coverage		mass hierarchy (MH) is known	
	74% (55%)	@ $s^2 2\theta_{13} = 0.1$, MH known(unknown)	
	74% (03%)	@ $s^2 2\theta_{13} = 0.03$, MH known(unknown)	
	66% (59%)	@ $s^2 2\theta_{13} = 0.01$, MH known(unknown)	
Atmospheric neutrino study		10 years observation	
– MH determination	$> 3\sigma$ CL	@ $0.4 < s^2 \theta_{23}$ and $0.04 < s^2 2 \theta_{13}$	
$-\theta_{23}$ octant determination	> 90% CL	@ $s^2 2\theta_{23} < 0.99$ and $0.04 < s^2 2\theta_{13}$	
Nucleon Decay Searches		10 years data	
$- p ightarrow e^+ + \pi^0$	$1.3\times 10^{35}~{\rm yrs}~(90\%~{\rm CL})$	ROZPAD PROTONU!	
	5.7×10^{34} yrs $(3\sigma$ CL).		
$- p ightarrow ar{ u} + K^+$	$2.5\times 10^{34}~{\rm yrs}~(90\%~{\rm CL})$		
	$1.0 \times 10^{34} \text{ yrs} (3\sigma \text{ CL})$		

Hyper-K

(urychlovačová & atmosferická neutrina)

Michal Malinský, ÚČJF MFF UK

Hyper-K

(urychlovačová & atmosferická neutrina)

Cost Estimate

Total	800M USD*	
Cavern	300M USD	
Tank & structure	200M USD	
Photo-sensors	200M USD	
Near Detector	30M USD	@Tokai

*The cost of rock disposal and water purification system to be added in the future

Jaro 2014:

- CDR, čeká se na finální rozhodnutí o financování (2016)
- formuje se evropská část kolaborace
  - (QMUL, ICL, U. Liverpool, INFN, U. Geneva, Krakow, Saclay, Lisbon, ...)

Pro nás (?) elektronika, kalibrace, blízký detektor @ J-PARC ...

Neutrina z urychlovačů + atmosférická

LBNE

(Long Baseline Neutrino Experiment, Lead, Jižní Dakota, USA)

(urychlovačová & atmosferická neutrina)

(urychlovačová & atmosferická neutrina)

Michal Malinský, ÚČJF MFF UK

(urychlovačová & atmosferická neutrina)

Michal Malinský, ÚČJF MFF UK

(urychlovačová & atmosferická neutrina)

(urychlovačová & atmosferická neutrina)

Rozpočet: DOE příslibil 867M\$, většina na svazek, detektor cca 25%

(urychlovačová & atmosferická neutrina)

Rozpočet: DOE příslibil 867M\$, většina na svazek, detektor cca 25%

2 fáze: LBNEIO: 10kt na povrchu (nelze rozpad protonu)

LBNE: 35kt pod zemí (cca 1500 m), blízký detektor

(urychlovačová & atmosferická neutrina)

Rozpočet: DOE příslibil 867M\$, většina na svazek, detektor cca 25%

2 fáze: LBNEIO: 10kt na povrchu (nelze rozpad protonu)

LBNE: 35kt pod zemí (cca 1500 m), blízký detektor

Svazek: 700 kW, v planu upgrade na 1.2 MW, eventuelně 2.3 MW (project X)

LBNE

(urychlovačová & atmosferická neutrina)

 $P(\nu_{\mu} \rightarrow \nu_{e})$

CP efekt

Oktant

Hierarchie

LBNE

(urychlovačová & atmosferická neutrina)

 $P(\nu_{\mu} \rightarrow \nu_{e})$

CP efekt

Oktant

Hierarchie

L(LBNE) = 1300 km > L(T2HK) - efekt hierarchie významný

(urychlovačová & atmosferická neutrina)

(urychlovačová & atmosferická neutrina)

Citlivosti zhruba srovnatelné s T2HK

(urychlovačová & atmosferická neutrina)

Prototyp: 35t LAr TPC vyzkoušený, čistota Ar klíčová

Status & timeline: 2014:TDR

2023: start **LBNEI0** @ 700 kW

2026: I.2 MW (project X phase I), 20kt na povrchu

2028: 34kt na povrchu

2032: 2.4 MW, nabírání dat do cca 2038

Neutrinos from STORed Muons

nuSTORM

(Fermilab ? CERN ?)

Fermilab/CERN?

~ 230 m

Michal Malinský, ÚČJF MFF UK

Neutrina z rozpadů akumulovaných mionů

$$\pi^+ \to \mu^+ + \nu_\mu$$
$$\downarrow e^+ + \overline{\nu}_\mu + \nu_e$$

Neutrina z rozpadů akumulovaných mionů

Neutrina z rozpadů akumulovaných mionů

Velmi detailní znalost spektra/kompozice svazku:

100T fid. vol. near detector @ 50m & 10²¹ POT, 4GeV muons

Detailní a definitivní test LSND anomálie (10 sigma) $\Delta m^2 \sim 1 \text{eV}^2$ CPT: $P(\overline{\nu}_{\mu} \rightarrow \overline{\nu}_{e}) = P(\nu_{e} \rightarrow \nu_{\mu})$ $L_{\pi/2} \sim 10 \text{ m} \times \frac{E_{\nu}}{\text{MeV}}$

Detailní a definitivní test LSND anomálie (10 sigma) $\Delta m^2 \sim 1 \text{eV}^2$ CPT: $P(\overline{\nu}_{\mu} \rightarrow \overline{\nu}_{e}) = P(\nu_{e} \rightarrow \nu_{\mu})$ $L_{\pi/2} \sim 10 \text{ m} \times \frac{E_{\nu}}{\text{MeV}}$

Far detector @ 2 km

Detailní a definitivní test LSND anomálie (10 sigma) $\Delta m^2 \sim 1 \text{eV}^2$ CPT: $P(\overline{\nu}_{\mu} \rightarrow \overline{\nu}_{e}) = P(\nu_{e} \rightarrow \nu_{\mu})$ $L_{\pi/2} \sim 10 \text{ m} \times \frac{E_{\nu}}{\text{MeV}}$

Far detector @ 2 km

Předstupeň mionového collideru v (daleké ?) budoucnosti

Přesná měření účinných průřezů GeV neutrin (hlavně v_e) s jádry

LOI podepsalo cca 100 lidí

(USA, Kanada, Indie, Japonsko, Francie, Itálie, Německo, Polsko, Španělsko, Velká Británie)

Status: LOI zaslán Fermilabu v roce 2013

Odhadovaná doba realizace cca 10 let (technologie existuje)

LOI podepsalo cca 100 lidí

(USA, Kanada, Indie, Japonsko, Francie, Itálie, Německo, Polsko, Španělsko, Velká Británie)

Status: LOI zaslán Fermilabu v roce 2013

Odhadovaná doba realizace cca 10 let (technologie existuje)

Odhad nákladů:

Sub System	Cost M\$1
Primary Beam Line	24
Target Station	56
Transport Line	14
Decay Ring	82
Near Hall	29 ²
Far Detector	24 ³
Sub Total	229
Project Office	34 ⁴
Total	263